

Gedeputeerde Staten
Noord-Brabant

Datum
8 september 2009

Aanwijzen en normering regionale keringen Verordening water Noord-Brabant Informatieve notitie ten behoeve van Provinciale Staten

Inleiding

Nederland is beschermd tegen overstromingen vanuit rivieren en zee door de zogenaamde primaire waterkeringen die vastliggen in de Wet op de waterkering (straks Waterwet). Daarnaast zijn er in Nederland ook tal van andere waterkeringen nodig om wateroverlast vanuit regionale wateren te voorkomen.

Een categorie binnen deze andere waterkeringen zijn de regionale waterkeringen. Het gaat hier om keringen die een zodanig maatschappelijk belang hebben dat ze door de provincie worden aangewezen en genormeerd. Binnen de categorie regionale keringen worden keringen onderscheiden langs regionale rivieren en kanalen, compartimenteringskeringen, boezemkaden en voorlandkeringen. In Brabant worden alleen sprake de eerste twee typen aangewezen.

De provincie is niet bevoegd om rijkskeringen (binnen Brabant betreft het hier keringen langs rijkskanalen en A2 bij Den Bosch) aan te wijzen en te normeren. Het rijk doet dit zelf op een later moment. Daarna worden –indien nodig– ook de keringen aangewezen en genormeerd die zijn gelegen langs wateren die in open verbinding staan met de rijkskanalen.

De Waterwet (in werking per 22 december 2009) geeft de provincie in artikel 2.4 de opdracht om regionale keringen aan te wijzen en te normeren via de provinciale waterverordening.

Type norm

Het type norm dat in de verordening wordt gehanteerd is een overschrijdingskans van een hoogste waterstand per jaar. Een norm van 1/100 betekent dus dat een kering een hoogste waterstand die gemiddeld eens per 100 jaar voorkomt veilig moet kunnen keren. Dit type norm sluit aan bij norm voor primaire waterkeringen in de Wet op de waterkering. Dit type norm maakt het mogelijk om relatief eenvoudig de cyclus van normeren, toetsen, verbeteren/handhaven in de tijd te kunnen uitvoeren.

De zogenaamde compartimenteringskeringen (vroeger ook wel tweede keringen genoemd) zijn keringen die bij een doorbraak van een primaire kering de schade beperken en/of de overstroming vertragen. Aangezien deze keringen alleen functioneren bij een doorbraak van een primaire kering wordt geen norm afgeleid. Dit heeft te maken met het ontbreken van een afweegmodel tussen investeringen in primaire keringen (preventie) en investeringen in compartimenteringskeringen (gevolgbeperking). Het normeren en toetsen van compartimenteringskeringen zou naar verwachting tot zeer forse investeringen leiden. Gekozen is om (bestaande) compartimenteringskeringen aan te

wijzen als ze nuttig blijken te zijn. De 'norm' bestaat niet uit een overschrijdingskans met bijbehorende waterstand maar uit handhaving van de aanwezige kering.

Gemaakte keuzes

Voor de keringen langs regionale rivieren is enerzijds zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande bestuurlijke afspraken over normen, anderzijds is een norm bepaald op basis van de schadeverwachting.

In het geval van 's-Hertogenbosch is aangesloten bij de norm van 1/150 die vanaf eind jaren 90 wordt gehanteerd in het kader van Howabo (Hoogwaterbescherming Den Bosch en Omgeving) en daarmee bepalend is voor uitgevoerde maatregelen (o.a. Bossche Broek) en nog in voorbereiding zijnde maatregelen (waterberging Gement).

Voor Breda is aangesloten bij de norm van 1/100 die bestuurlijk wordt gehanteerd voor het maatregelenpakket rond Breda (o.a. vierde bergboezem) en aansluit bij de landelijke basisnorm voor stedelijk gebied.

Voor de overige keringen langs regionale rivieren is op grond van overstromingsberekeningen de schade bepaald. Het schadebedrag is vergeleken met de landelijke tabel voor basisnormering waarbij voor elke norm een bepaalde range aan schade geldt. Uitgezonderd 's-Hertogenbosch komen alle keringen langs regionale rivieren terecht in de klasse 1/100. In enkele gevallen is de aard van het gebied waarin schade ontstaat aanleiding geweest voor het kiezen van de basisnorm voor stedelijk gebied (1/100). Het betrof hier een woonwijk en/of een industrieterrein waarvan de geringe schade op zich aanleiding gaf voor een lagere beschermingsnorm.

Bij het uitrekenen van schades is uitgegaan van aanwezige waarden en van ruimtelijke ontwikkelingen op grond van daartoe reeds genomen besluiten (er is bijvoorbeeld rekening gehouden met de ontwikkeling van de Groote Wielen en met de omlegging van de Zuid-Willemsvaart om 's-Hertogenbosch).

Voor compartimenteringskeringen geldt dat het gaat om al langer formeel aangewezen keringen (in de provinciale verordening Waterkeringen van 1989). Deze keringen zijn opnieuw aangewezen als uit overstromingsberekeningen is gebleken dat de aanwezigheid van deze kering nuttig is. Het gaat hierbij om de overstromingsbeperkende en/of overstromingsvertragende werking van de aanwezige compartimenteringskeringen in geval van doorbraak van de primaire kering. Hierbij is aangenomen dat de huidige compartimenteringskering voldoende waterkerend vermogen heeft.

Vervolg na aanwijzing en normering

Na vaststelling van de norm (overschrijdingskans van hoogste waterstand) dient de bij die kans behorende waterstand (MHW; maatgevende hoogwaterstand) te worden vastgesteld. In de verordening is bepaald dat GS dat doen binnen 1 jaar na inwerkingtreding van de verordening. In de tijd gezien kunnen bij de vastgestelde norm andere (naar verwachting hogere) waterstanden worden vastgesteld als klimaatveranderingen daar aanleiding toe geven.

Vervolgens is het aan de beheerders om de aangewezen keringen te toetsen. Dit betekent een theoretische beschouwing van het waterkerend vermogen van de kering bij de betreffende MHW. Indien de kering moet worden afgekeurd zal een verbeteringsmaatregel moeten volgen. Al naar gelang de aard hiervan moeten procedures doorlopen worden, vergunningen worden aangevraagd e.d. Naar verwachting vraagt dit gehele proces enkele jaren. In de verordening wordt gesteld dat de regionale keringen eind 2015 op orde zijn (resultaatsverplichting). Dit sluit aan bij de afspraken hierover in het Nationaal Bestuursakkoord Water. Indien dit jaar niet gehaald kan worden kunnen GS volgens de verordening een afwijkend tijdstip vaststellen.

In het voorbereidingsproces om tot aanwijzing en normering te komen is door de waterschappen reeds gewerkt met de waterstanden die vermoedelijk later worden vastgesteld.

Tevens is in globale zin gekeken naar de kosten die verwacht worden om de keringen te laten voldoen aan de voorgestelde norm. Hoewel de kosten pas goed in beeld gebracht kunnen worden na de officiële toetsing, is de stellige verwachting dat de kosten Brabantbreed tot enkele miljoenen beperkt blijven. Deze kosten staan overigens los van de investeringen die nodig zijn om de voorgestelde norm te behalen (mede) via reeds in voorbereiding zijnde maatregelen op het gebied van waterberging. Opgemerkt wordt dat de formele toetsing gebeurt op basis van de later vast te stellen MHW. Indien de kering moet worden afgekeurd wordt een verbeteringsplan uitgevoerd dat is afgestemd op waterstanden die over ca. 50 jr worden verwacht. Hiermee wordt bereikt dat verbeterde keringen voor langere tijd aan de toetsing gaan voldoen.

De aangewezen compartimenteringskeringen kennen geen norm in de vorm van een overschrijdingskans; de beheerder dient hier volgens de ontwerp-waterverordening het feitelijk profiel (status quo) te handhaven. Dit betekent in de praktijk dat het waterkerend vermogen van compartimenteringskeringen gehandhaafd wordt met inbegrip van de acceptatie van functies als verkeer, wonen e.d. op basis van een praktisch gericht vergunningenbeleid. Omdat geen norm in de vorm van een overschrijdingskans is gesteld, hoeven GS voor deze keringen geen MHW vast te stellen. Voor deze keringen zijn op deze manier geen investeringen nodig en wordt deze aanwezige infrastructuur zo efficiënt mogelijk benut.

Overige keringen

Naast de keringen die tot regionale keringen worden aangewezen hebben waterschappen nog tal van andere keringen in beheer. Hoewel deze geen regionaal belang hebben en dus niet door de provincie worden aangewezen blijven ze gewoon in beheer en onderhoud bij de waterschappen. Ze zijn opgenomen in de keuren van de diverse waterschappen.

Totstandkomingsproces aanwijzing en normering

De provincie is gezien de Waterwet verantwoordelijk voor het aanwijzen en normeren van regionale keringen. Via vaststelling van de Verordening water wijzen Provinciale Staten de regionale keringen aan (zie kaart bij verordening) en worden deze genormeerd. Het aanwijzings- en normeringsvoorstel dat aan Provinciale Staten wordt voorgelegd is in de afgelopen 3 jaar voorbereid in nauwe samenwerking met de waterschappen (Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta).

Samengevat is er in deze studie naar de volgende zaken gekeken:

- Regionale keringen langs regionale rivieren: Gekeken is naar de overstromingsschade die een kering voorkomt bij maximale waterstanden die eens in de 10, 30, 100, 300 en 1000 jaar voorkomen.
- Compartimenteringskeringen: Gekeken is of een compartimenteringskering bij de doorbraak van een primaire kering zorgt voor een vermindering van de schade of de overstroming van bewoonde gebieden vertraagt.
- Een inschatting van het huidig waterkerend vermogen van de keringen en de investeringen die nodig zijn om de dijken aan de voorgestelde normen te laten voldoen.

Een en ander is in een plan van aanpak opgenomen dat via een uitbesteding aan een adviesbureau is omgezet naar een stappenplan. Elk waterschap heeft vervolgens opdracht gegeven om dit stappenplan voor de eigen regionale keringen uit te werken. Uiteindelijk zijn alle opdrachten bij één en hetzelfde adviesbureau terecht gekomen. Via de gezamenlijke projectgroep onder voorzitterschap van de provincie is steeds de voortgang, kwaliteit en overall consistentie bewaakt. Op grond van de uitkomsten hebben de waterschappen bestuurlijk advies uitgebracht over de aanwijzing en normering.

De uitgebrachte adviezen zijn vooraf ambtelijk met de provincie besproken en passen binnen de ambities en kwaliteitseisen die vooraf zijn geformuleerd.

Waterschap Rivierenland is als agendalid bij het proces betrokken geweest. Deze positie is ingegeven door het feit dat er voor dit waterschap een afzonderlijke interprovinciale verordening wordt opgesteld. Inhoudelijke deelname bleek niet nodig omdat er in het Land van Heusden en Altena slechts één regionale kering aanwezig is. Het betreft hier de compartimenteringskering rond de kern van Werkendam waarvoor enkele jaren terug het onderzoek is afgerond. Deze zal dan ook in de verordening voor dit waterschap worden opgenomen.

Conceptverordening en inspraak reacties

In de concept-waterverordening die in het voorjaar van 2009 ter inzage heeft gelegen, zijn de regionale keringen opgenomen geweest die onderwerp van studie waren. Omdat de studie nog niet was afgerond is er toen voor gekozen om die regionale keringen inclusief een concept-norm ter visie te leggen.

Tijdens de inspraak periode is de aanwijzings- en normeringsstudie gereedgekomen die waterschappen, in samenwerking met de provincie, hebben uitgevoerd.

In het kader van de inspraak op de concept-verordening hebben de waterschappen hun voorstellen voor aanwijzing en normering ingebracht.

Zoals eerder aangegeven zijn die voorstellen in het het voorliggende ontwerpbesluit overgenomen.

Het honoreren van de voorstellen van de waterschappen betekent dat kaart (bijlage I) bij de ontwerpverordening op een aantal punten aangepast is.

Voor een overzicht van de wijzigingen verwijzen wij u naar bijlage 1 bij Statenvoorstel 49-09 (nota van inspraak en reactie bij de Verordening water Noord-Brabant).